

Матеріали
до історичного календаря
Красноградщини
на допомогу краєзнавчій роботі

Харків - 2007

“Світла тільки більше тому народу, щоб знав, хто він, та щоб не заблудив і тепер ще раз по історичній стежці ще на якихось двісті п’ятдесят літ”.

Г.Хоткевич

Моя Красноградщина

***Красноградщина, мила, єдина,
Дорога ти моя сторона.
Ти Вітчизна моя і родина,
Це про тебе мій голос луна.***

Р.Потапцева

(Вісті Красноградщини. – 2001. – 19 верес.)

1731, 11 серпня – закладено 10-у фортецю Української оборонної лінії – Більовську, на честь м. Більова Тульської губернії
Вона стала першою спорудою майбутнього міста.
Єніна К. Ровесники сивої давнини / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 18 квіт.

Єніна К. Ода фортеці / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 4 лип.

1775-1774 – в Більовській фортеці перебувало головне управління Азовської губернії.

1776 – Більовська фортеця стала повітовим центром Азовської губернії

1782 – зведено Благовіщенську церкву

Полтавська Р. Дорога до Храму / Р.Полтавська // Вісті Красноградщини. – 2004. – 18 верес.

1784 – за указом Катерини II Більовська фортеця перейменована в Костянтиноград

1795 – збудовано Софіївський храм

Єніна К. І відродиться Софія... / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2005. – 30 квіт.

1802 – м. Костянтиноград став повітовим центром Полтавської губернії

1843 – затверджено герб міста, на ньому зображена Більовська фортеця, а біля стін – татарин з шаблею

Єніна К. Два герби Краснограда / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 22 верес.

1864 – в місті проживає 3231 чоловік, було 4 салотопні заводи, 2 маслоробні, 2 цегельних заводи

1897 – на станції Костянтиноград споруджено приміщення залізничного вокзалу

1898 – прибув перший поїзд на ст. Костянтиноград

1900 – відкрито безплатну ремісничу навчальну майстерню

1902 – почалися масові виступи селян у Костянтиноградському повіті

1904 – в Хомутовському урочище пройшла перша маївка

1906 – в місті відкрито жіночу прогімназію
Архітектурні пам'ятники Краснограда // Вісті Красноградщини. – 2001. – 27 лют.

1910 – створено дослідно-селекційну станцію (зараз Красноградська дослідна станція Ін-та зернового господарства УААН)
Подольська Є. Село чекає науковців / Є.Подольська // вісті Красноградщини. – 2001. – 24 квіт.

1912 – відкрито чоловічу гімназію

1913 – в місті засновано український драматичний театр ім. І.Франка
Єніна К. Був у місті театр / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 27 берез.

1917 – створено залізничну школу
Подольська Є. Від залізничної до НВК № 3 / Є.Подольська // Вісті Красноградщини. – 2001. – 17, 31 жовт.

1918 – засновано м'ясокомбінат
Фролов К. Чи є майбутнє? / К.Фролов // Вісті Красноградщини. – 2001. – 22 груд.

1918, 13 січня – в Костянтинограді встановлено Радянську владу

1919, березень – вийшов перший номер повітової газети “Вісті”. (З 1962 – “Комуністичним шляхом”, з 1991 – “Вісті Красноградщини”)
Вісті Красноградщини: Номер присвячено 85-річчю заснування газети // Вісті Красноградщини. – 2004. – 12 черв.

1921 – засновано перше споживче товариство
Редько А. До 135 –ї річниці споживчої кооперації України / А.Редько // Вісті Красноградщини. – 2001. – 27 жовт.

1922 – засновано технікум сільського господарства

1922, 22 лютого – засновано краєзнавчий музей
Гришина Н. Музей-сховище національної спадщини рідного краю / Н.Гришина // Вісті Красноградщини. – 2006. – 4 берез.

грудень – за успіхи у відбудові народного господарства і зразкове виконання зобов'язань перед державою Костянтиноградський повіт був нагороджений Орденом Трудового Червоного Прапора УРСР. м. Костянтиноград перейменовано в **Красноград**

- 1923 – в результаті адміністративно-територіальної реформи Красноград став окружним центром, до складу якого входило 11 районів, створено Красноградський район
- 1928 – засновано маслозавод
- 1929 – почав працювати плодоконсервний завод
– засновано промислова артіль “Червоний текстильник” (зараз Красноградська бавовняна ткацька фабрика)
- 1930 – створено Красноградську МТС
- 1932 – Красноградський район входить до складу Харківщини
– відкрито медичне училище
Мужевська О. Вимоги сьогодення зобов'язують / О.Мужевська // Вісті Красноградщини. – 2001. – 25 серп.
- 1934 – відкрито районний Будинок піонерів
- 1941, 20 вересня – Красноград окупований німецько-фашистськими загарбниками. В місті сформовано народне ополчення. Командир першого загону П.О.Зеленський
- 1943 – створено підпільно-партизанську групу. Керівник П.К.Семеренко
- 1943, 19 вересня – Красноград визволено від німецько-фашистських загарбників
- 1941, 20 вересня – 1943, 19 вересня – знищено 784 жителя району, 150 військовополонених, 1307 вивезено в німецьке рабство
Мариненко Д. Пам'ятати завжди / Д.Мариненко // Книга Пам'яті України. Харківська область. – Х., 1999. – Т. 9. – С. 18-26.
- 1944 – створено педагогічне училище
– відкрито залізничну бібліотеку
- 1945 – створено Красноградську міжрайонну організацію українського товариства глухих
Єніна К. Хто відповідь за них / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 20 лют.
- 1948 – створено паровозне депо (Красноградський дослідний завод Південної залізниці)
Єніна К. Працювати з віддачею / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 27 берез.
- 1954 – створено самодіяльний оркестр народних інструментів районного Будинку культури
- 1955 – створено дитячу школу естетичного виховання
- 1956 – у Краснограді відкрито першу АТС

Фролов К. Телекому – 45! / К.Фролов // Вісті Красноградщини. –2001. – 10 листоп.

1960 – створено меблеву фабрику на базі промислової артілі “Ударник”

1963 – створено завод металевих конструкцій

Іванова Н. День за днем, рік за роком / Н.Іванова // Вісті Красноградщини. – 2005. – 17 верес.

1965 – створено виробниче об’єднання по бурінню “Укрбургаз”, з 1977 року – працює в Краснограді

– створено Хрестищенське відділення бурових робіт

Ільницький Р.С. Щоб усі багатства взяти від землі: [Бесіда з нач. Хрестищ. ВБР Р.С.Ільницьким] // вісті Красноградщини. – 2005. – 25 трав.

1966 – почала роботу Красноградська партія геофізичних досліджень свердловин

Подольська Є. Вони були першими / Є.Подольська // Вісті Красноградщини. – 2001. – 31 берез.

– засновано ПТУ будівельників

1970 – засновано дитячо-юнацьку спортивну школу

Золоті здобутки ДЮСШ // Вісті Красноградщини. – 2005. – 17 верес.

1971 – побудовано банно-пральний комбінат

Подольська Є. Чи відродиться царство Нептуна? / Є.Подольська // Вісті Красноградщини. – 2001. – 31 жовт.

1975 – засновано міжгосподарський комбикормовий завод

1976, 15 квітня – створено Красноградське виробниче управління “Водоканал”

Касьян В. Без поваги до минулого немає справжньої любові до Вітчизни / В.Касьян // Вісті Красноградщини. – 2001. – 29 верес.

1985 – засновано спортивний клуб “Буровик” Хрестищенського відділення бурових робіт

Колесник Т. Тренер: [Про В.Кожушка] / Т.Колесник // Вісті Красноградщини. – 2004. – 24 січ.

1994, 29 грудня – відбулося відкриття Молодіжного центру (районний центр соціальної служби для молоді)

Кірик О. З бажанням допомоги людям / О.Кірик // Вісті Красноградщини. – 2004. – 1 січ.

1999 – створено Більовський козацький курінь – складовий підрозділ Спілки захисників України “Військо Запорізьке” (Верховий отаман А.Мельников)

1999, серпень – засновано Красноградську спілку підприємців району

2001 – У Красноградському районі діє: приватних підприємств – 6, сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю – 5,

відкритих та закритих акціонерних товариств – 5, фермерських господарств – 3, підсобних господарств – 4; 42 культосвітні заклади: 22 бібліотеки, 17 клубів, краєзнавчий музей, дитяча школа естетичного виховання

Захожай В. Пора сподівань і висновків: Витяг з доп. заст. гол. райдержадмін. / В.Захожай // Вісті Красноградщини. – 2001. – 18 квіт.

НАСЕЛЕННІ ПУНКТИ КРАСНОГРАДЩИНИ

с. Кирилівка. Виникло в XVII ст.

Кирилівка // Яреценко А. Харків'яни: Хто вони? / А.Яреценко. – Х., 2004. – С. 189.

Сиплатов С. Сьогодні Кирилівки / С.Сиплатов // Вісті Красноградщини. – 2004. – 14 січ.

с. Ленінка. Засновано в 1922 р.

Ленінка // Яреценко А. Харків'яни: Хто вони ? / А.Яреценко. – Х., 2004. – С. 196.

Анохіна О. Школо, моя рідна школо: [80-річний ювілей Ленінської шк.] / О.Анохіна // Вісті Красноградщини. – 2004. – 29 жовт.

Ільченко Н. Хуторянки: [З.Ільченко, Л.Попова, О.Філюта, Н.Чистякова] / Н.Ільченко // Вісті Красноградщини. – 2005. – 5 берез.

Ляхова К. Обрії завтрашнього дня: [ПАОП “Зоря”] / К.Ляхова // Вісті Красноградщини. – 2004. – 15 верес.

с. Мартинівка. Засновано в кінці XVIII ст.

Мартинівка // Ярошенко А. Харків'яни: Хто вони? / А.Яреценко. – Х., 2004. – С. 198.

Єніна К. Подорож із Краснограда до Вільхового Рогу: (дорожній репортаж) / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 14, 28 листоп. – Із змісту: села Мартинівка, Вознесенське, Кам'янка, Вільховий Ріг.

с. Миколо-Комишувата. Засновано у XVIII ст. У селі народився Герой Радянського Союзу С.І.Зося.

Миколо-Комишувате // Яреценко А. Харків'яни: Хто вони? / А.Яреценко. – Х., 2004. – С. 199.

Харченко С. Від сільської ради – до добробуту: [Бесіда з сільським головою С.Харченком / Записав В.Сиплатов] // Вісті Красноградщини. – 2004. – 27 берез.

с. Наталине. Вперше згадується у другій половині XVIII ст. На території сільради біля с. Попівки виявлено поселення епохи бронзи (II тисячоліття

до н. е.). У селі народився український радянський письменник І.Ю.Сенченко.

Гиря Л. Співець нашого краю: До 100-річчя з дня народження І.Ю.Сенченка / Л.Гиря // Вісті Красноградщини. – 2001. – 10 лип.

Ляхова Н. Будинок культури: місце для розваг чи камінь спотикання?: [с. Попівка] / Н.Ляхова // Вісті Красноградщини. – 2005. – 9 лип.

Край, оспіваний митцем: [с. Наталіне] / Підготувала А.Задніпровська // Вісті Красноградщини. – 2005. – 19 лют.

Подольська Є. Щоб жилося краще: [Наталінська сільрада] // Вісті Красноградщини. – 2005. – 6 квіт.

с. Октябрське. Виділилось із с. Берестовеньки в 1933 році. На території села збереглася фортеця, збудована в 30-х роках XVIII ст. Вона охороняється як історичний та архітектурний пам'ятник.

Октябрське // Яреценко А. Харків'яни. Хто вони? / А.Яреценко. – Х., 2004. – С. 204.

Дяків Л. Народне мистецтво – скарбниця минулого і майбутнього: [Бесіда з хормейстером самодіял. фольклор. колективу “Берестяночка” с. Берестовенька Л.Дяковим / Записала Н.Зінченко] // Вісті Водолажчини. – 2005. – 6 серп.

Єніна К. Микола Сябро: “Прийде час, і про мене згадають”: [Про Героя Рад. Союзу М.Сябра] / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2005. – 7 трав.

Подольська Є. Божий дар: [Покровський храм с. Берестовеньки. Споруджено у 1912 р.] / Є.Подольська // Вісті Красноградщини. – 2001. – 26 груд.

с. Петрівка. Засновано в кінці XVII ст. У Петрівці народився Герой Радянського Союзу В.А.Колесник.

Ляхова Н. Краща сільська бібліотека – Петровська / Н.Ляхова // Вісті Красноградщини. – 2004. – 5 черв.

Ляхова Н. Батьківською стежиною: [Про Ю. і П. Дроб'язків, механізаторів] / Н.Ляхова // Вісті Красноградщини. – 2004. – 23 лют.

с. Піщанка. Виникнення села пов'язане з будівництвом Більовської фортеці. В Піщанці народився Герой Радянського Союзу Д.В.Гамов.

Піщанка // Яреценко А. Харків'яни. Хто вони? / А.Яреценко. – Х., 2004. – С. 208.

Єніна К. Героями не народжуються – героями стають: [Про Героя Рад. Союзу Д.В.Гамова] / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2005. – 23 лют.

Ляхова Н. За парти – хоч зараз: [Піщан. ЗОШ- 1. Заснована в 1871 р.] / Н.Ляхова // Вісті Красноградщини. – 2004. – 17 лип.

с. Соснівка. Виникло в 1764 р. і мало назву Циглерівка (підполковникові Курського полку фон Циглеру були відведені землі по річці Берестової перед Українською укріпленою лінією для створення нових сіл)

Єніна К. Весна березівського ФАПУ: [с. Березівка, фельдшерсько-акушер. пункт] / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 10 берез.

с. Хрестище. Виникло у першій половині XVIII ст. Тривалий час називалося Дзябурівка.

Хрестище // Ярещенко А. Харків'яни. Хто вони? / А.Ярещенко. – Х., 2004. – С. 219-220.

Васильєва Т. Красноградська Хатинь: [с. Тарасівка, події 23 лют. 1943 р.] / Т.Васильєва // Вісті Красноградщини. – 2005. – 7 трав.

Єніна К. Життєва нива Марії...: [Про М.П.Мацегорову, Героя Соц. Праці 1966 р.] / К.Єніна // Вісті Красноградщини. – 2001. – 6 берез.

***

Красноградський район // Історія міст і сіл Харківської області: Бібліогр. покажч. Ч. 2. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Харк. обл. універс. наук. б-ка. – Х., 2004. – С. 128-139.

